

ТОНІ БЛЕР - ВІДОБРАЖЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ НА ПОСТУ ПРЕМ'ЄР-МІНІСТРА

Панько О.І.,

викладач кафедри філологів, Закарпатська філія КСУ

Тепер важко сказати, прем'єрство Тоні Блера принесло суттєві успіхи чи невдачі. Тоні Блер оголосив 10 травня 2007 року про свою відставку. Цей талановитий політик та обдарований дипломат залишався на своїй посаді 10 років. У своїй статті я спробую проаналізувати його діяльність протягом неповних трьох термінів при владі, розкрию його участь у внутрішній та зовнішній політиці.

Це не є першим дослідженням постаті Тоні Блера, це не буде детальним описом його діяльності. Це буде огляд його роботи протягом 10 років його прем'єрства. В своїй статті я маю на меті прослідкувати етапи його діяльності, його роботу як у внутрішній, так і у зовнішній політиці держави, спробую проаналізувати, чому Тоні Блер, будучи таким непопулярним у своїй країні, зумів так довго залишатися її прем'єром, якими були його дії, можливо буде краще сказати майбутнім поколінням, а не очевидцям.

Коли критики, журналісти, очевидці аналізують діяльність того чи іншого політика, завжди чомусь спостерігається більше критики, менше аналізу та менше добрих слів. У будь-якому випадку цей політик є цікавою особою для вивчення, він є достатньо харизматичною людиною і зрештою чудовим сім'янином.

Постать Тоні Блера детально вивчали та вивчають не тільки у його країні, але також і в інших країнах, зокрема Україні та Росії. В Англії, до прикладу, видано декілька чудових біографій: Джон Сопел (1995), Джон Рентаул (1995) та Ентоні Селдон (2004-2005). Ці біографії розкривають особистість Тоні Блера базуючись на інтерв'ю з родичами та друзями, розкривають довгу суперечку та дружбу з Гордоном Брауном, роль та вплив Тоні Блера у зовнішній політиці, а також всі його досягнення у політиці своєї країни, і які є досить скромними, як для Британії.

За межами своєї країни Тоні Блера вважають консерватором, переодягненим у соціаліста [1]. У Росії його вважають гідним представником своєї держави, для якого не є чужим англосаксонський месіанізм. У своїй доповіді в Чикаго 22 квітня 1999 року з питання конфлікту в Косові він зауважив: «...якщо ми хочемо жити в безпеці, ми не повинні закривати очі на конфлікти та порушення прав людини в інших державах». Лідер Великобританії запропонував внести поправки до Уставу ООН, які б зробили легітимними окупацію тих країн, де пору-

шуються гуманітарні норми. Основний тезис Блера полягає в тому, що цінності та інтереси не можуть існувати окремо.

Разом із тим, в епоху Тоні Блера зовнішня політика вперше за довгий час стала ключовим питанням британського суспільства [2].

Тоні Блер став прем'єром у 44 роки. Він був і залишається дуже обдарованим політиком, хорошим оратором, володіє здатністю добре переконувати і, що не менш важливе, залишається наймолодшим прем'єром в історії Британії та наймолодшим лідером своєї партії. Кажуть, що Тоні Блер є «найпереконливішим» лідером за всю історію держави. На думку більшості британських політичних оглядачів, немає рівних Тоні Блеру - ні у власній партії, ні в консервативній, ні серед лібералів-демократів [3].

До того як стати прем'єром, Блер не займався питаннями зовнішньої політики, програма його партії була направлена на зміни у внутрішній політиці держави. Відомий IV пункт, який спричинив шок у системі, показав як змінилися лейбористи з появою Тоні Блера. Цей пункт зобов'язував партію до «загальної власності засобів виробництва, розподілу та обміну» був несумісним з партією з самого початку та існував протягом 75 років, щоб задовольняти соціалістів середнього класу. Кінцевим текстом для зміни цього пункту став текст: «Влада, багатство та можливість мають бути в руках багатьох, а не декількох», написаний Гіменом [4]. Отже зміна маніфесту партії стала не тільки особистим успіхом Тоні Блера, але і надала можливість вести партію у своєму напрямку. Він зумів переконати пресу та електорат у тому, що ключові питання - податки, профспілки та патріотизм - нові лейбористи можуть вирішити.

Ставши лідером, партії Тоні Блер у 1995-1997 роках приділив свою увагу розгляду наступних питань: підготовка політичної платформи, домінування власного авторитету у партії та перетворенням самої партії.

При обговоренні періоду прем'єрства Тоні Блера, слід згадати такі ключові теми, як економічна ситуація в країні (стало краще чи гірше), зовнішня політика (стосунки з країнами ЄС та США зокрема) та питання Іраку.

Журналісти вважають, що Тоні Блер так багато працював над змінами в політиці, що прийшовши до влади не знав, як керувати країною. Поруч з пи-

танням національними, він став активно включатися до вирішення питань зовнішньої політики [5].

Вперше він з'явився як прем'єр на міжурядовій конференції ЄС в Амстердамі у червні 1994 року. З цього почалася ера відносин з Європою. Перші місяці були успішними, це було пов'язано з перемогою, з високим рейтингом серед політиків, але попереду стояли питання щодо вирішення з євро, відсутність росту податків на прибуток, питання знаходження коштів на освіту та НЗС. Попереду поставало питання про прийняття важливих рішень. Якби Тоні Блер знав, що в перші три роки він був найуспішнішим ніж надалі, чи вплинуло би це на його подальші рішення.

Важливим рішенням того часу, яке було пов'язане з втратою людських життів було відправлення війська САС, щоб перехопити боснійських військових злочинців. З цього часу і надалі Тоні Блер став загартованішим у прийнятті таких рішень, які несли за собою вирішення людських дол.

Період серпень-вересень 1997 року є переломним моментом першого терміну прем'єрства Тоні Блера. Питання щодо вступу Британії до єдиної валюти та встановлення тісних відносин з Європою були основними питаннями дня. Блер вважав, що не варто вступати до ЄС в 1999 році, краще зробити це пізніше, але висловлюватись щодо майбутнього приєднання. Звичайно Тоні Блер хотів бути основною людиною в ЄС, але він не хотів економічної залежності держави.

Поставало питання референдуму щодо вступу до єдиної валюти. Будучи в Амстердамі 16 червня він приємно вразив лідерів Європейських держав своїм стилем та чарівністю. Повернувшись, він не тільки впевнився, що необов'язково приймати єдину валюту відразу, але переконався, що він хоче бути європейським лідером. Питання щодо необхідності вступу було передано провідним економістам, які прийшли до висновку, що не потрібно робити цього зараз, можливо через декілька років. Це не є необхідним для держави. Питання щодо референдуму також було відкладене до наступних виборів у країні. Насправді Блер був таким переконливим у бажанні вступити до Європи, що мало хто здогадувався, що основним для Блера було лідерство в Європі, а не створення єдиної валюти. Хоча Тоні Блер був абсолютно щирим у своєму бажанні зробити Британію провідною нацією Європи. Розуміючи, що цього не можна зробити у першому парламенті, він поставив за ціль вирішення наступних питань: захист, економічна реформа, конституційна реформа та підготовка ґрунту до Євро референдуму в наступному терміні. Не вдалося зробити це в першому терміні. Тоні Блер мав сильну команду проти та сильну коман-

ду за вступ до Європи (на чолі з Гордоном Брауном, міністром фінансів). Питання євро постало знову в 2001 році, але найкращий шанс, який був восени 1997 року, був уже втрачений.

У команді Тоні Блера багато таких, які були за проєвропейську політику, ось чому було стільки вагань з боку прем'єр міністра. Серед них був і Джонатан Пауел (до обов'язків якого входили більшість обов'язків головного особистого секретаря, хоча і не було його посадою), який вагомо вплинув на рішення ситуації з Північною Ірландією та на покращення стосунків з іншими Європейськими державами, зокрема Росією. Саме він наполягав на встановленні стосунків з Володимиром Путіним ще в 2000 році, в той час як інші не вважали це першочерговою необхідністю [2].

Отже, щодо Північної Ірландії, то тут історик-но завжди була ворожнеча, не тільки з Англією, але також між місцевими політичними силами. Блер усвідомлював, що йому доведеться зробити те, що не робив жоден прем'єр до нього (хоча Джон Мейджор робив спроби неодноразово, вів довгі переговори): принести мир та надію до тієї частини Об'єднаного Королівства, яка тероризувалася протягом 35 років і вартувала 3000 життів. Спершу він планував досягти нейтралітету між двома основними політичними силами: націоналістами та уніоністами.

В першу чергу він запросив лідерів опозиційних партій до себе. Це було ризикованим, але не марним. Ближче до наступного 1998 року проводилися переговори з Ірландією, які були поділені на 3 етапи: 1 етап - переговори між внутрішніми політичними силами, 2 етап - між партіями Ірландії та урядом у Лондоні та Дубліні, 3 етап - переговори між урядами в Лондоні та Дубліні [6]. Угоду було укладено не так швидко через перешкоди партій Ірландії, але зранку 10 квітня всі сили дійшли консенсусу. Основними питаннями були: покращення співпраці через кордони, питання про припинення застосування зброї, звільнення в'язнів та інші міри щодо рівності та підтримки порядку. Це був історичний договір. Уніоністи погодилися ділити владу з націоналістами. Це забезпечило постійний зв'язок між Дубліном та Лондоном.

Ця угода було особливо важливою для Тоні Блера, тому що він показав світу, що зумів перемогти там, де інші зазнавали невдач.

Щодо ситуації в Косово та Іраку Тоні Блер проявив себе не так яскраво. Багато хто засуджував його, багато хто підтримував. Але так чи інакше це не вплинуло на популярність Тоні Блера у своїй країні.

Тоні Блер зіграв свою роль у трагічній історії Косова. Ще до свого прем'єрства він не розумів,

чому Мейджор (попередній прем'єр) не реагує на ситуацію в колишній Югославії. Зате Тоні Блер відреагував навесні та влітку 1999 року. У березні була повітряна атака, а потім прем'єр довго переконував НАТО на дозвіл про втручання сухопутних військ. Ні Клінтон, ні ООН його не підтримували, хоча всі розуміли, що потрібно приймати якісь міри, щоб протидіяти правлінню Мілошовича. Переговори проводилися на міжнародному рівні і в результаті 9 червня 1999 року напад було відхилено, серби відступили [4]. Журналісти вважають, що Тоні Блер тут виступив своєрідним мостом між Штатами та Європою. Після Косово він бачив Атлантичні відносини як фундамент для збереження ліберального світового порядку.

Ключовою подією в його прем'єрстві стала війна в Іраку. Чому Тоні Блер втягнув Британію у війну? Чому він прослідував за Америкою, а не лишився осторонь, як більшість політиків європейських держав? Насамперед тут велику роль зіграли тісні стосунки між двома державами. Після 11 вересня Блер зосередив свою увагу на створення тісної міжнародної коаліції, яка підтримує Америку. Але Британія була і залишається імперською у своїй політиці. В Іраку британська армія воювала в найгарячіших точках. У цій війні брало участь 45 тисяч солдат. Британські солдати психологічно готові до того, щоб битися. Проте підтримки серед політиків своєї країни Тоні Блер не мав. Проти його політики виступило 10% його партії, 120 парламентарів - лейбористів голосувало проти участі британських військ у воєнному конфлікті на Близькому Сході. Хоча Блер наполягав, що Британія веде в першу чергу «історичну боротьбу» [2].

Будучи зайнятим у зовнішній політиці, Тоні Блер не приділяв належним чином уваги питанням внутрішньої політики держави. Після Ірландії він прийшов до висновку, слід зосередитися на покращенні громадських сфер послугу. Все ніби виглядало непогано у 1997 році: економіка була на належному рівні, питаннями освіти уряд займався активно, були також і конституційні реформи, стосовно законопроектів про права людини.

Проте в 1998 році стало очевидним, що ситуація в країні була гіршою. Тому Тоні Блер вирішив прийняти міри по збільшенню ефективності парламенту та збільшити свій авторитет. Він запропонував зробити 1999 рік «роком доставки». Під цим малося на увазі покращення таких громадських послуг, як транспорт, освіта та НЗС. Блер став частіше зустрічатися з міністрами освіти, здоров'я, соціальної безпеки та транспорту, давав нагороди за певні досягнення у цих галузях, але успішними можна було назвати тільки освіту та економіку. Відомий журналіст Філіп Гульд у своєму де-

тальному меморандумі по огляду ситуації в країні за 1999-2000 роки написав, що «стан справ не покращується, а погіршується». Він пояснює, що для оздоровчої сфери, до прикладу, не було детально - спланованої програми [7].

Хочу відзначити, що після других виборів Тоні Блер також використав попередній досвід. Він розумів, що слід назначити потрібних міністрів керувати основними департаментами. Якщо взяти до прикладу, зміни мають відбутися в першу чергу в: освіті (зміни в середніх, а не вищих школах), лікарнях (період очікування до лікарень), транспорт (велика кількість транспорту), Міністерстві внутрішніх справ (питання про злочини, наркотики та притулки). Зміни були, ситуація в країні покращилася, але не настільки наскільки це можливо було зробити за 10 років прем'єрства.

Зосередженість Тоні Блера на війні в Іраку позбавила його популярності серед населення країни, але тим не менше він переміг на виборах у 2005 року. Отже, в третьому терміні він знову повернувся до вирішення питань внутрішньої політики [5]. Цього року авторитет Тоні Блера покращився через належну його поведінку на ситуацію, яка сталася в Лондоні: 7 липня 2005 року бомба вбила 52 людей.

Проте ще з 2004 року, коли прем'єр попав до лікарні через хворе серце, він заявив, що третій термін буде останнім. Він був насправді останнім, але таким, який Тоні Блер не добув до кінця. Він заявив про відставку у травні 2007 року, а зробив це офіційно у кінці червня того ж року. На відміну від Маргарет Тетчер він був при владі на рік менше, але дії його були більш значимими. Тоні Блер був повільним у політичних термінах, проте мав великий успіх. Він зробив значний крок у політиці, привівши лейбористів до влади. Не говорячи про його недоліки та переваги, хочеться відзначити, що і Гордон Браун, і Девід Камерон (лідер Консервативної партії) працюють старанно, щоб копіювати його.

Підводячи підсумки діяльності Тоні Блера, я хочу проаналізувати окремо три терміни його прем'єрства.

За перший (1997-2001) він приділив більше уваги питанням внутрішньої політики. Було досягнуто економічної стабільності та децентралізації влади для Шотландії та Уельсу, відбувся великий прогрес у мирному процесі в Північній Ірландії, було створено мільйони робочих місць та покращилася ситуація в школах (особливо у початкових).

Але Тоні Блер відмовився від переходу фунта стерлінга на загально європейську валюту; жорсткий контроль за витратами лейбористів привів до обурення загальної маси населення станом залізних

доріг та лікарень, а також сильне обурення викликало збільшення державної пенсії на 75 пенсів [8].

Під час свого другого терміну (2001-2005 рр.) Тоні Блер планував більше зосередитися на двох наступних питаннях: створення реформи громадських послуг та покращення відносин з Європою з оглядом на те, щоб прийняти євро до кінця другого терміну. Що вдалося, а що ні?

Певні досягнення були в сферах здоров'я, добробуту, освіти та запобігання злочинам, але прогрес був досить скромним. Ці зміни відбулися за перші два роки другого терміну. А в 2003 році Тоні Блер постав перед вибором: або приєднатися і підтримати Джорджа Буша у війні з Іраком, або підтримати Європу у протистоянні цьому. Він став на бік Америки. Вартість підтримки була 4 мільярди фунтів стерлінгів (це 8 мільярдів доларів) [9]. Америка вважала, що в Іраку є зброя масового

знищення. Сотні тисяч життів було втрачено і ніякої зброї не знайдено.

В 2005 році Тоні Блер втретє виграв вибори. Він знову активно кинувся у реформу громадських послуг. Він зумів прийняти ще один біль про освіту, який дозволяв школам бути більш незалежними від держави.

Але що ж змусило його піти? Ситуація, яка стала влітку 2006 року, коли ізраїльські солдати втрутилися в Ліван. Тоні Блер вважав, що вони діють демократично, оскільки борються з тероризмом. Звичайно, партія Блера ненавидить уряд Буша. 10 травня 2007 року Тоні Блер заявив, що іде зі своєї посади влітку того ж року. Його наступником став Гордон Браун, міністр фінансів та його постійний конкурент. Якою буде країна за керівництва Гордона Брауна - буде відомо лише через певний термін.

Список використаних джерел:

1. «Невское время.», 2001г. 15 травня, editorial@nv.net.ru.
2. Терентьев А.А. Торийская внешняя политика Тони Блера // Мировая экономика и международные отношения. - 2005. - №9. - С.21-40.
3. Berry, Mike, «Ten years of Blair - HR's verdict*» (www.PersonnelToday.com: Thursday, 30 August 2007//
4. Seldon, Anthony, «Blair» (UK: The Free Press, 2005), 213-231 p.//
5. Peter Riddell, «The New Deal: moment that Labour called time on Blair», The Times, May 9 2006, p28-29.//
6. Roderic Lyne, Strobe Tallbot, Koji Watanabe: a report to the trilateral commission «Engaging with Russia», Washington, Paris Tokyo, 2006, 185p.//
7. Berry, Mike, «What did Tony Blair do for HR in 10 years as prime minister?» (www.PersonnelToday.com: 08 May 2007;//
8. «Тони Блер: человек, изменивший Британию.» 15 травня 2001 рік. Russian @ bbc.co.uk/
9. «The great performer leaves the stage*», 10 травня 2007 р., «The Economist*»

Summary

This article is about the premiership of Tony Blair. On the 10th of May 2007 he announced about the resignation from his office. This talented and gifted politician and diplomat stayed in power for 10 years. In this article I've tried to analyze advantages and disadvantages in his career, his part in home and foreign policy during almost three terms of his premiership.